

LA LLUM

FOTOGRAFIAR EL PAISATGE, III

Després de definir en què consisteix la fotografia de paisatge, així com la seva essència i filosofia ara fa dos números, i d'explicitar, en el darrer lliurament, les característiques generals i estris que s'hi utilitzen, en els següents anirem desglossant cada punt important, explicant els procediments i tècniques que s'hi empen. En el d'ara tractarem el que potser sia el factor més decisiu de tots: la llum.

■ LLUM NATURAL

Ja hem dit que en fotografia de paisatge no és que aprofitem la llum natural, sinó que la llum natural ho és tot. Però no tota la llum natural és bona, ni de bon tros. La idea que té força gent de suposar que el migdia és un bon moment perquè hi ha molta llum i perquè els raigs penetren millor entre els arbres és totalment errònia. Pot anar bé per captar certa fauna, però, d'això, ja n'hem parlat. El cas és que, per al tema que ens toca, no serveix si volem obtenir bones imatges. Per què?

Doncs, en el cas d'un bosc, selva o similar, perquè en general hi ha molta penombra que dificulta veure el detall de les parts mal il·luminades, mentre que en les zones a què arriba la llum, aquesta és massa forta i directa. Tot plegat fa que el resultat sigui tan contrastat que cap pel·lícula o sensor pot captar ambdós extrems: el negre i el cremat. I si a primer cop d'ull ens fa l'efecte que es podrà veure, cal recordar que la gamma tonal de la visió humana és molt més gran, o sia, que la foto quedarà pitjor del que veiem. Si l'exposició per a les altes llums és correcta, de segur que les ombres sortiran negres i sense cap detall, mentre que si les zones a l'ombra surten bé, ja ens podem oblidar de les assolellades, car estaran cremades.

Però encara que estiguem en un espai obert, el migdia continua essent un mal moment perquè la llum és molt zenital, intensa i dura, i produeix ombres curtes i contrastades. El sol, caient a plom, impedeix apreciar la textura del terreny. A més, la llum és freda, o sia, de tonalitats més aviat blavoses, cosa que no sol resultar gaire agradable.

■ LLUM VISIBLE

Si hi ha una característica que defineixi la llum natural és que no es pot definir, és a dir, que és totalment variable: varia segons l'època de l'any, segons el dia que faci, la latitud, l'altitud, l'hora, segons si som a l'ombra o no, si ha nevat, si ha plogut... i un llarg etcètera. I doncs, què hem de fer?

En primer lloc, defugir les hores properes al migdia i, en segon, saber de quina manera afecten tots aquests factors variables. Per exemple, com havíem dit, evitar l'estiu, aprofitant els avantatges de cadascuna de les altres estacions: l'esclat de colors de la primavera, el mantell blanc de l'hivern o l'encisadora coloració de la tardor, amb el seu catàleg de grocs, taronges, vermells, ocres...

A mesura que augmentem l'altitud, la il·luminació tendeix a perdre calidesa, cosa que es comença a notar pel damunt dels 1.000 metres. Aquest efecte es pot incrementar si en el paisatge hi ha neu, ja que augmenta la tonalitat «freda». I si el que fotografiem es troba a l'ombra, encara intensifica més

el resultat perquè s'acumularà als anteriors.

Si anem a latituds diferents, la llum també es va modificant a mesura que ens acostem als pols, o a l'inrevés si anem cap a l'equador. Tanmateix, els aspectes estrictament cromàtics de la llum els tractarem en parlar dels filtres; així s'explicarà alhora cada problema i com corregir-lo.

Si fa un dia ennuvolat, encara que no ajuda a la calidesa, es filtra una mica la llum directa, de manera que no arriba tan dura. També es pot aprofitar un dia amb boira o vapor d'aigua, que produirà un efecte difusor, la qual cosa millora el resultat, sempre que no ens tapi massa l'escena, és clar. I si no hi ha manera de trobar una bona llum, doncs haurem d'esperar a la vesprada.

■ L'ANGLE TAMBÉ HI COMPTA

A mig matí o a mitja tarda la llum és millor que el migdia perquè no és tan intensa ni tan contrastada, però

«AMB EL TEMPS, COMENÇA A ADONAR-SE QUE NO FOTOGRAFIAVA ELS OBJECTES, SINÓ LA LLUM. ELS OBJECTES SENZILLAMENT EREN ELS ELEMENTS QUE REFLECTIEN LA LLUM. SI LA LLUM ERA BONA, SEMPRE ES PODIA TROBAR QUELCOM PER A FOTOGRAFIAR»

(Pensament del fotògraf de viatges Robert Kincaid a la novel·la de Robert James Waller, *The bridges of Madison County*, 1992)

també perquè quan els raigs incideixen amb un angle proper als 45° produeixen un efecte de «volum» que no obtenim a 90°. Així mateix, les ombres són menys dures i més allargades, el que permet «jugar» amb elles, omplint espais «buits» del paisatge.

Ara bé, si podem esperar a l'última hora de la tarda, trobarem la il·luminació idònia perquè té una tonalitat «càlida» (ataronjada, entre groguenca i vermellosa), és filtrada per la mateixa atmosfera (els raigs la travessen de costat i efectuant un recorregut més llarg) i és menys intensa i més suau. A més, a part d'incrementar els efectes de més volum i menys contrast, gràcies al fet que l'angle és molt més baix captarem la textura del terreny i de la vegetació, la qual cosa aportarà un valor afegit molt important a la nostra fotografia.

Tot això sense arribar a que el sol es pongui, però si esperem fins que ho faci, tots els efectes es maximitzen, especialment la tonalitat, que arriba a ser ben vermella, i certes condicions atmosfèriques ens poden proporcionar els tons més sorprenents.

Val a dir que no ens referim a captar una posta de sol, sinó a fer una foto d'un paisatge amb la llum del capvespre, que és ben diferent. I si se'ns passa aquest moment màgic, tindrem una situació semblant –però no igual– a l'alba del proper dia.

Finalment, fins i tot després que el sol s'hagi amagat a l'horitzó, encara dispondrem d'una última –i meravellosa– oportunitat per captar una bona foto de paisatge: és el conegut *alpenglow*, que es podria traduir com a «resplendor alpina» i que alguns anomenen «l'hora bruixa». És una llum càlida, però molt especial: no rogenca ni groga ni ataronjada, sinó d'una encisadora tonalitat rosada que es dona just després que l'esfera solar desaparegui i abans que l'obscuritat de la nit ho embolcalli tot. I és que, encara que el sol ja no hi sigui, els seus raigs continuen arribant durant uns minuts a través de l'atmosfera. Ara bé, no sempre es pot gaudir d'aquesta il·luminació, ja que depèn de les condicions atmosfèriques i del lloc en què ens trobem. Resulten especialment adequats els deserts i l'alta muntanya (sobre la neu s'aprecia molt bé el to rosa), en especial quan l'atmosfera és ben neta, com per exemple després de ploure. I cal estar alerta, ja que, en el millor dels casos, dura un parell de minuts; sovint, menys d'un minut.

Fins aquí hem orientat sobre com escollir la llum més adequada, però no hem dit res de com aconseguir que ens arribi la quantitat adient. Això ho tractarem al proper lliurament, en què es parlarà de la fotometria, o sia, la mesura de la llum.

ALBERT MASÓ
Biòleg i fotògraf de natura

En fotografia de paisatge, si estem als voltants del migdia, una de les maneres de millorar la qualitat és buscar una zona de boira o de vapor d'aigua, com en aquest cas de les terrasses de Minerva, del nord de Yellowstone (Wyoming, EUA). El vapor de l'aigua bullent enterboleix algunes zones, però això contribueix a l'ambient encisador i difon la llum, que inicialment era molt dura i directa. Així es capta la textura i el cromatisme del terreny, aquí constituït per les deposicions de sals que s'acumulen quan l'aigua s'evapora.